

ΕΚΕΙ ΨΗΛΑ ΣΤΟΝ ΥΜΗΤΤΟ

ΤΣΟΛΑΚΟΣ Π.

6^ο Δημ. Σχ. Ηλιούπολης, Α΄ Δ/νση Π.Ε. Αθηνών
e-mail: ptsolak@sch.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το δάσος αποτελεί ένα από τα πιο κατάλληλα θέματα για διαθεματική και διεπιστημονική προσέγγιση (ιστορική, λαογραφική, οικονομική, ψυχολογική, κοινωνιολογική, γεωγραφική, αλλά και εκείνη που αφορά τις Φυσικές Επιστήμες, τη Γλώσσα και τα Μαθηματικά). Παρουσιάζουμε λοιπόν ορισμένες ιδέες και δραστηριότητες σχετικές με το πώς ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές του μπορούν να προσεγγίσουν το δάσος στα πλαίσια της βιοματικής-ανακαλυπτικής και επικοινωνιακής μεθοδολογίας, μέσω όλων των μαθημάτων του Αναλυτικού Προγράμματος. Οι μαθητές στη μαθητοκεντρική ατμόσφαιρα της τάξης σχεδιάζουν και εκτελούν εργασίες ομαδοσυνεργατικά με αφετηρία τα βιώματα, τις εμπειρίες, τα ενδιαφέροντα και τους προβληματισμούς τους. Σκοπός μας είναι όχι μόνο οι μαθητές να κατανοήσουν ότι το δάσος είναι ένα πολύπλοκο οικοσύστημα όπου κυριαρχούν σχέσεις αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης μεταξύ των στοιχείων που το συναποτελούν, αλλά και να αναδειχθεί ο καθοριστικός ρόλος του στις διάφορες εκφάνσεις της ζωής μας (παραγωγική, βιολογική, ψυχαγωγία κ.λ.π.).

TSOLAKOS P.

e-mail: ptsolak@sch.gr

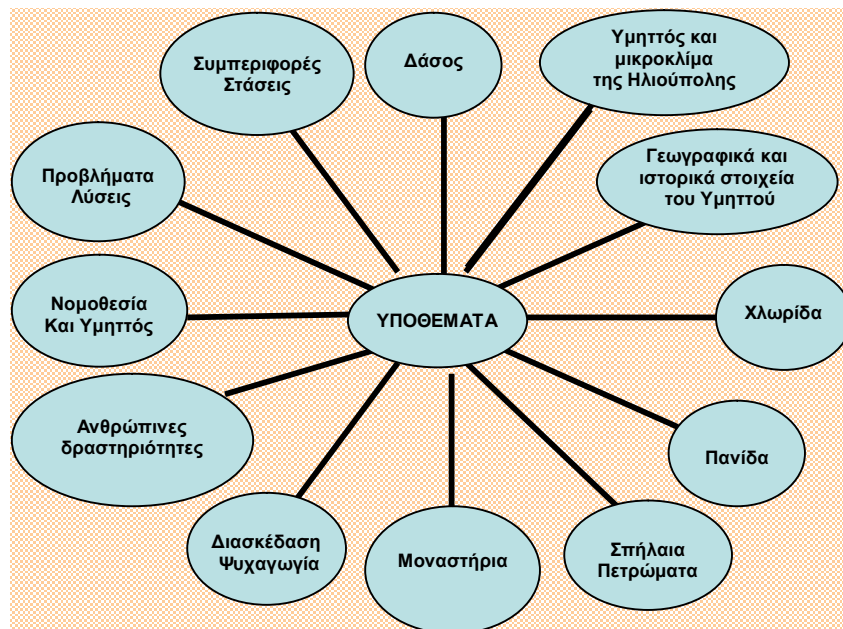
ABSTRACT

Forests are one of the most suitable topics which can be used for the thematic approach related to history, folklore, economics, psychology, social studies, geography, physical science, language arts and mathematics. This is a demonstration of some ideas and activities about how teachers and their students can approach this certain topic with in the context of both the experiential and discovery learning and also the communicative approach. All the above can be done while teaching every subject in the primary school curriculum. Students plan and develop their project work in a student-centred classroom, using their experiences as a starting point and working cooperatively. We aim to make students realize that forests are complex ecosystems whose elements interact and depend on one another. We also aim to give a special prominence to the important role the forests play in every aspect of human life, (that is in production, life cycle entertainment).

Λέξεις κλειδιά: διαθεματική και διεπιστημονική προσέγγιση, βιοματική-ανακαλυπτική μεθοδολογία, συλλογική δράση, ομαδικό πνεύμα, περιβαλλοντική συνείδηση, κριτική ικανότητα.

1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

Τα παιδιά επέλεξαν το θέμα όχι μόνο επειδή ο Υμηττός δεσπόζει πάνω από την Ηλιούπολη, αλλά και γιατί θα είχαν τη δυνατότητα να δράσουν σ' ένα φυσικό περιστατικό περιβάλλον. Συνεπώς ταίριαζε με τα ενδιαφέροντά τους. Τονίζεται δε πως το θέμα συσχετιζόταν με πολλές ενότητες του αναλυτικού προγράμματος, και περισσότερο με τη Μελέτη Περιβάλλοντος.

Διάγραμμα 1. Τα υποθέματα με τα οποία ασχολήθηκαν οι ομάδες.

2. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Γνωστικοί: Οι μαθητές

- ν' αποκτήσουν γνώσεις για το δασικό οικοσύστημα του Υμηττού .
- ν' αποκτήσουν γνώσεις για τη βιοποικιλότητα του δασικού οικοσυστήματος .
- ν' αναγνωρίσουν το ρόλο του δάσους και τη σημασία του για την Ηλιούπολη και το λεκανοπέδιο γενικότερα.
- να προσδιορίσουν τις ανθρώπινες δραστηριότητες και επεμβάσεις και πώς επιδρούν αυτές στο οικοσύστημα του Υμηττού .
- να περιγράψουν τα προβλήματα και τις απειλές που αντιμετωπίζει ο Υμηττός, καθώς και να προτείνουν τρόπους αντιμετώπισής τους.
- να προσδιορίσουν το περιεχόμενο και τον τρόπο που η νομοθεσία προστατεύει τον Υμηττό.

Συναισθηματικοί

- να διαμορφώσουν συναισθήματα και συμπεριφορές φιλικές προς το περιβάλλον.
- να νιώσουν υπεύθυνοι ως προς την επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων.
- να εκτιμήσουν τη σπουδαιότητα του Υμηττού στη ζωή του Αθηναίου.
- να υιοθετήσουν ένα θετικό προσωπικό κώδικα συμπεριφοράς ως προς το περιβάλλον.

Ψυχοκινητικοί

- να εφαρμόσουν συλλογικές δράσεις για την ευαισθητοποίηση του πολίτη και για την αντιμετώπιση περιβαλλοντικών προβλημάτων .
- να ερευνήσουν τη σχέση του Υμηττού με τη μυθολογία, την ιστορία, τη λογοτεχνία και τη ζωγραφική.
- να συλλέξουν το κατάλληλο υλικό, να το αξιολογήσουν και να το επεξεργαστούν, αναπτύσσοντας κριτική σκέψη, επιστημονική νοοτροπία και ερευνητική ικανότητα.

Άλλοι στόχοι

- να υιοθετήσουν ομαδικό πνεύμα εργαζόμενοι ομαδοσυνεργατικά.
- να υποστηρίξουν και να συμβάλλουν στο άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία.

- να μάθουν να χρησιμοποιούν διάφορα οπτικοακουστικά μέσα.
- να χρησιμοποιήσουν τις δυνατότητες που παρέχει ο Η/Υ και το δια δίκτυο στην επαφή τους με άλλους .

3. ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

- Μέθοδος project : Οι μαθητές θα επιλέξουν ένα θέμα σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες τους. Θα δημιουργήσουν το θεματογραφικό πίνακα (αραχνόγραμμα). Κάθε ομάδα θα διαλέξει με ποιο υπόθεμα θα ασχοληθεί και θα δραστηριοποιηθούν με σκοπό να το προσεγγίσουν και να το αναπτύξουν .Κάθε ομάδα θα παρουσιάσει το έργο της .Συχνά οι μαθητές θα ασχοληθούν με την αυτοαξιολόγησή τους και την ενδοομαδική αξιολόγηση .
- Καταιγισμός ιδεών : Γράφουμε στο κέντρο του πίνακα έναν κύκλο με τη λέξη Υμηττός .Οι μαθητές γράφουν εντός 1 λεπτού στο τετράδιό τους λέξεις που τους θυμίζει η λέξη Υμηττός. Καταγράφουμε τις λέξεις στον πίνακα δημιουργώντας αραχνόγραμμα .
- Χαρτογράφηση εννοιών : Κατά την εξέλιξη του project θα εντοπίσουμε τις κύριες έννοιες του θέματος και θα τις ιεραρχήσουμε από τις γενικές στις ειδικές .Θα σχεδιάσουμε το χάρτη των εννοιών σχεδιάζοντας γραμμές σύνδεσης ανάμεσα σε έννοιες που συνδέονται .
- Αποσαφήνιση αξιών :Επ' ευκαιρία της σύνταξης ερωτηματολογίου για τις γνώσεις, τις στάσεις και τις συμπεριφορές των μελών της τοπικής μας κοινωνίας, και οι μαθητές θα απαντήσουν στις ερωτήσεις ,ώστε να αναγνωρίσουν τα συναισθήματά τους, τις πεποιθήσεις τους και τις προτεραιότητες που δίνουν σχετικά με το θέμα , με το οποίο ασχολούνται .
- Έρευνα πεδίου : Κατά τη διάρκεια των επιτόπιων επισκέψεων σε διάφορες περιοχές του Υμηττού, οι μαθητές θα εμπλακούν σε ερευνητική εργασία μέσα στο περιβάλλον, για να αποκτήσουν πρωτογενείς πληροφορίες από την άμεση εμπειρία τους .
- Ερευνητική – ανακαλυπτική : Οι μαθητές θα αναζητήσουν πληροφοριακό υλικό από διάφορες πηγές (βιβλιογραφία , διαδίκτυο, ενημερώσεις, δημοτική βιβλιοθήκη, μικροσκόπιο κ.λ.π.) και θα εμπλακούν σε έρευνα πεδίου κατά τη διαδικασία ανακάλυψης της γνώσης μέσα από την έρευνα .
- Παιχνίδι ρόλων : Θα δραματοποιήσουν το παραμύθι που θα ετοιμάσουν ομαδικά, στο οποίο θα αναδυθούν συγκρουσιακές καταστάσεις, θα εκφραστούν διαφορετικές αντιλήψεις παρμένες από την καθημερινή ζωή και σχετικές με το θέμα .
- Ομαδοσυνεργατική : Κάθε ομάδα θα επιλέξει σε ποιο υπόθεμα θα δραστηριοποιηθεί . Συνεπώς θα αναπτυχθεί το πνεύμα συνεργασίας, ομαδικότητας , επικοινωνίας και σεβασμού στις διαφορετικές απόψεις .
- Βιωματική : Όλα τα παραπάνω εντάσσονται στα πλαίσια της βιωματικής προσέγγισης και της ενεργητικής μάθησης .

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- J Επιλέξαμε το θέμα, συγκροτήσαμε 10 ομάδες από 2 παιδιά και καθορίσαμε τα υποθέματα. Κάθε ομάδα διάλεξε ένα υπόθεμα.
- J Καλέσαμε τους γονείς και το Δ.Σ. του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων του σχολείου μας, για να τους ενημερώσουμε.
- J Συλλέξαμε το πληροφοριακό υλικό και αφού το αξιολογήσαμε, επιλέξαμε το κατάλληλο υλικό και το επεξεργαστήκαμε.
- J « Τα ίχνη του δάσους » εκπαιδευτικό πρόγραμμα στον Υμηττό.
- J Επίσκεψη στη Δημοτική βιβλιοθήκη για αναζήτηση πληροφοριακού υλικού.
- J Ενημέρωση από τον τεχνολόγο – δασοπόνο του Σ.Π.Α.Υ. (Σύλλογος Προστασίας Ανάπτυξης Υμηττού)
- J Επίσκεψη στο σπήλαιο Κουτούκι στην Παιανία.
- J Ενημέρωση από τον Αντιδήμαρχο του Δήμου Ηλιούπολης και Αντιπρόεδρο του Σ.Π.Α.Υ.
- J Επεξεργασία του βιβλίου του Ζ.Παπαντωνίου «Τα ψηλά βουνά».

- J Ενημέρωση από τον Ελληνικό Ορειβατικό Σύλλογο Ηλιούπολης .
- J Επίσκεψη στο Ζωολογικό Μουσείο του Πανεπιστημίου Αθηνών
- J Κατασκευή μακέτας του Υμηττού .

Φωτογραφία 1. Ο Υμηττός με τη φαντασία μας

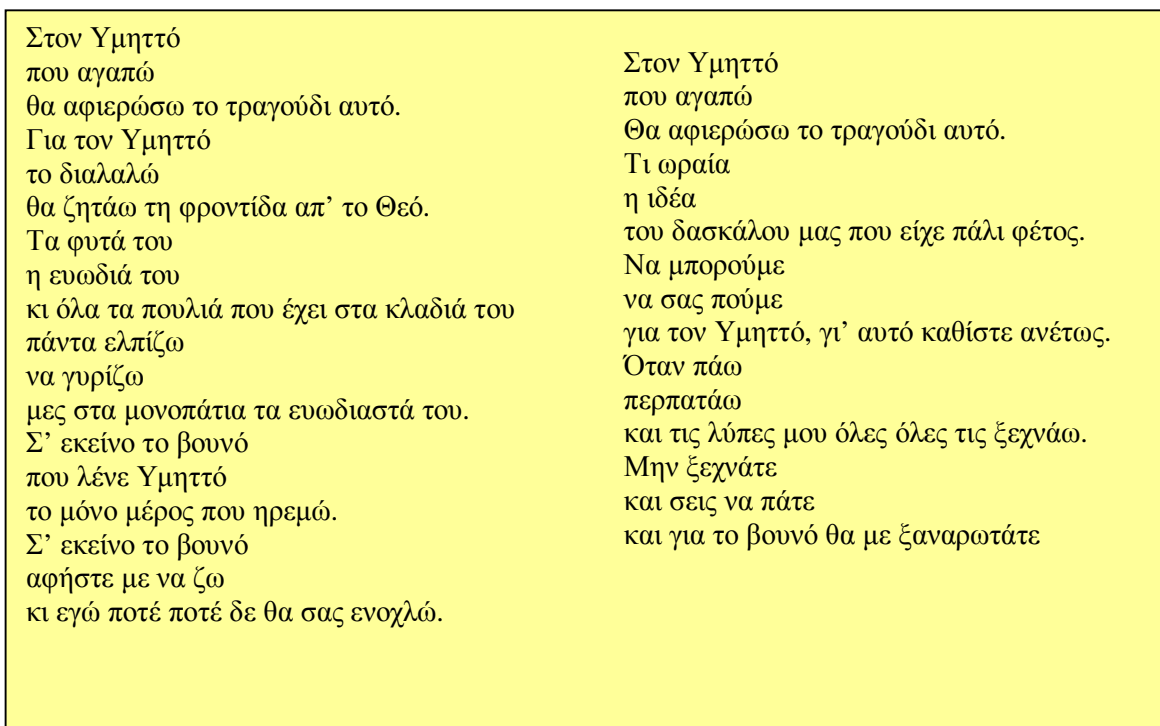
- J « Το δάσος και το περιαστικό πράσινο » Εκπαιδευτικό πρόγραμμα από το Κ.Π.Ε. Αργυρούπολης .
- J Δημιουργία ποιημάτων, λεκτικών παιχνιδιών (ακροστιχίδες, σταυρόλεξα, κρυπτόλεξα) και τραγουδιού.

Φωτογραφία 2. Θεατρικό παιχνίδι στον Υμηττό με την εκπαιδευτικό του Κ.Π.Ε. Αργυρούπολης

- J Σύνταξη κειμένων για την παρουσίαση κάθε υποθέματος και δημιουργήσαμε τα χαρτόνια παρουσίασης.
- J Ενημέρωση από εκπρόσωπο της ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ Α.Ε. για την κατασκευή της Αττικής οδού στον Υμηττό.
- J Δημιουργία οικολογικού λεξιλογίου (γλωσσάρι)
- J « Η ζωή στο βουνό » Εκπαιδευτικό πρόγραμμα στον Υμηττό.
- J Αναζητήσαμε και ονομάσαμε μερικά φυτά του Υμηττού με τη βοήθεια εικονογραφημένου πίνακα. Κατανοήσαμε με τις αισθήσεις μας τι είναι δάσος και την σημασία του για τη ζωή μας.
- J Πήραμε συνέντευξη από το δασάρχη Πεντέλης κ. Ντινόκας Δ.
- J Παράσταση κλασικού χορού με τίτλο «Η Καταστροφή που έγινε Προστασία ».

- J Σύνταξη κειμένων για την παρουσίαση κάθε υποθέματος και δημιουργήσαμε τα χαρτόνια παρουσίασης.
- J Ενημέρωση από εκπρόσωπο της ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ Α.Ε. για την κατασκευή της Αττικής οδού στον Υμηττό.
- J Δημιουργία οικολογικού λεξιλογίου (γλωσσάρι)
- J « Η ζωή στο βουνό » Εκπαιδευτικό πρόγραμμα στον Υμηττό.

Εικόνα 1. Η τάξη τραγουδάει ... "Υμηττός ... το δικό μου νούμερο 1"

- J Αναζητήσαμε και ονομάσαμε μερικά φυτά του Υμηττού με τη βοήθεια εικονογραφημένου πίνακα. Κατανοήσαμε με τις αισθήσεις μας τι είναι δάσος και την σημασία του για τη ζωή μας.
- J Πήραμε συνέντευξη από το δασάρχη Πεντέλης κ. Ντινόκας Δ.
- J Παράσταση κλασικού χορού με τίτλο «Η Καταστροφή που έγινε Προστασία».
- J Συνέντευξη και συζήτηση με δικηγόρο με θέμα « Νομοθεσία και Υμηττός ».
- J Επίσκεψη στη Μονή Καισαριανής
- J Παρουσίαση με slides και video για τα δάση της Ελλάδας από τη μουσειοσκευή του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας.

5. ΔΡΑΣΕΙΣ – ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

- ✓ Διαγωνισμός παραμυθιού ή διηγήματος σε όλο το σχολείο.
- ✓ Παρουσίαση της εργασίας μας στην Ημερίδα που οργάνωσε το Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας στο Κέντρο ΓΑΙΑ για τον εορτασμό της «Πράσινης Εβδομάδας».
- ✓ Παρουσιάσαμε το πρόγραμμά μας με κείμενα, PowerPoint, παράσταση κλασικού χορού και εκθέσαμε τις κατασκευές και τα χαρτόνια εργασίας στη γιορτή που ετοιμάσαμε στο σχολείο μας.
- ✓ Δημοσιεύτηκε η εργασία μας στο περιοδικό του Δήμου Ηλιούπολης « Ευώνυμος ».
- ✓ Δεντροφύτευση στον Υμηττό υπό την αιγίδα του Σ.Π.Α.Υ.
- ✓ Φυτέψαμε πολλά φυτά στο σχολείο μας με τη βοήθεια της γεωπόνου του Δήμου Ηλιούπολης.

Φωτογραφία 2. Δεντροφύτευση στο σχολείο με τη συνεργασία της γεωπόνου του Δήμου Ηλιούπολης

Φωτογραφία 3. Δεντροφύτευση στον Υμηττό υπό την αιγίδα του Σ.Π.Α.Υ.

✓ Ερωτηματολόγιο προς τους Ηλιουπολίτες και στατιστική επεξεργασία των απαντήσεων

Διάγραμμα 3. Στατιστική επεξεργασία ερώτησης του ερωτηματολογίου

✓ Έκδοση της « Μαγικής εφημερίδας » μας .

Εικόνα 2. Η εφημερίδα της τάξης μας

6. ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

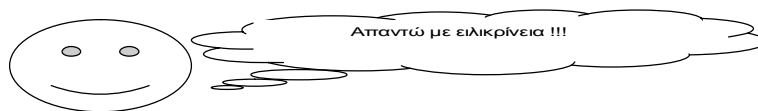
Στη φάση της αρχικής αξιολόγησης ανιχνεύτηκαν γραπτώς και ανωνύμως οι προϋπάρχουσες αντιλήψεις των μαθητών. Προς τούτο δόθηκε στα παιδιά το ερώτημα « Τι είναι δάσος ; », χωρίς βέβαια να έχει προηγηθεί καμία απολύτως συζήτηση για αυτό το θέμα. Τους ζητήθηκε απλώς να απαντήσουν ήρεμα, χωρίς βιασύνη αλλά με όση περισσότερη σαφήνεια και ακρίβεια μπορούσαν. Να σημειωθεί δε πως τις απαντήσεις τους μονάχα τις διάβασαν δίχως να τις σχολιάσουμε, παρά τις κολλήσαμε σε ένα χαρτόνι ούτως ώστε να τις χρησιμοποιήσουμε στο τέλος του προγράμματος κατά τη διάρκεια της τελικής αξιολόγησης. Επίσης με καταιγισμό ιδεών διαμορφώσαμε το θεματογραφικό πίνακα (αραχνόγραμμα) με τα υποθέματα του θέματός μας. Κατόπιν τα παιδιά κλήθηκαν να απαντήσουν στην τάξη σε ένα ερωτηματολόγιο που αφορούσε γνώσεις σχετικές όχι μόνο με το δάσος αλλά και με τον Υμηττό συγκεκριμένα. Και αυτές οι απαντήσεις τους δε σχολιάστηκαν, αλλά ο δάσκαλος τις επεξεργάστηκε ποιοτικά και ποσοτικά για το σύνολο της τάξης αλλά και για κάθε μαθητή ξεχωριστά. Τούτο έγινε προκειμένου ο δάσκαλος να διαγνώσει σαφέστερα τι ξέρει κάθε μαθητής/τρια και να έχει τη στατιστική εικόνα της τάξης. Ασφαλώς αυτό βοήθησε στο να δοθεί περισσότερη έμφαση στα σημεία εκείνα του θέματος, όπου τα παιδιά είχαν παρανοήσεις και λανθασμένες προϋπάρχουσες αντιλήψεις.

Όσον αφορά τη διαμορφωτική αξιολόγηση, διατηρούσαμε Ημερολόγιο δραστηριοτήτων. Τα παιδιά έγραφαν Σκέφτομαι και Γράφω μετά από κάθε δραστηριότητα, στο οποίο έπρεπε να αναφερθούν στο είδος της δραστηριότητας, στη διαδικασία, στις γνώσεις που προσέλαβαν στα συμπεράσματα που κατέληξαν και στα συναισθήματα που ένιωσαν κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας. Κάθε φορά ένας/μία διαφορετικός/ή μαθητής/τρια αντέγραφε την εργασία του/της στο Ημερολόγιο. Τούτο συνέβαλε στο να διαπιστώνεται τι τελικά συγκρατεί το παιδί και στον έλεγχο της εξέλιξης του προγράμματος με σκοπό την πιθανή, μερική αναπροσαρμογή των στόχων, του χρόνου και των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.

(Βάζω X για κάθε παιδί που βοήθησε στα παρακάτω :)

	ΟΝΟΜΑΤΑ			
1. Προετοιμαστήκαμε γρήγορα και αθόρυβα .	☐	☐	☐	☐
2. Όταν δουλεύαμε, κανένας δεν άφησε τη δουλειά του .	☐	☐	☐	☐
3. Μιλάγαμε με σιγανή φωνή .	☐	☐	☐	☐
4. Ακούγαμε τι μας έλεγε ο συνεργάτης μας .	☐	☐	☐	☐
5. Ο ένας καλούσε τον άλλον με το μικρό του όνομα .	☐	☐	☐	☐
6. Βοηθούσαμε ο ένας τον άλλον .	☐	☐	☐	☐
7. Ζητούσε βοήθεια ο ένας από τον άλλον .	☐	☐	☐	☐
8. Διορθώναμε και συμπληρώναμε την εργασία μας, για να είναι σωστή .	☐	☐	☐	☐
9. Συζητούσαμε και δε μαλώναμε, όταν δε συμφωνούσαμε .	☐	☐	☐	☐
10. Δίναμε θάρρος ο ένας στον άλλον .	☐	☐	☐	☐
11. Δεν στενοχωρήσαμε κανέναν .	☐	☐	☐	☐
12. Κρίναμε τις ιδέες και όχι ποιιο τις είπαν .	☐	☐	☐	☐
13. Βοηθήσαμε να λύουμε μεταξύ μας τα προβλήματά μας .	☐	☐	☐	☐
14. Περιγράφαμε τι νιώθαμε (τα συναισθήματά μας) .	☐	☐	☐	☐

ΝΑΙ / ΟΧΙ

- _____ 1. Όταν συζητούσαμε, έλεγα πληροφορίες και ιδέες στους συνεργάτες μου .
- _____ 2. Αν χρειάστηκα, ζήτησα πληροφορίες και ιδέες από τους συνεργάτες μου .
- _____ 3. Βοήθησα κάποιον συνεργάτη μου, όταν μου το ζήτησε .
- _____ 4. Αν χρειάστηκα βοήθεια, τη ζήτησα από κάποιον συνεργάτη μου .
- _____ 5. Βοήθησα να αρχίσουμε γρήγορα την εργασία μας χωρίς καθυστέρηση .
- _____ 6. Βοήθησα όλοι μας να συνεργαζόμαστε και να είμαστε ήσυχoi .

Εικόνα 3. Δελτίο αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης.

Επιπλέον οι μαθητές συμπλήρωναν μηνιαίως το δελτίο αυτοαξιολόγησης και αξιολόγησης των μελών των ομάδων. Επρόκειτο για ένα ερωτηματολόγιο που παρότρυνε τα μέλη κάθε ομάδας να αυτοαξιολογήσουν τη στάση και τη λειτουργία τους εντός της ομάδας τους, καθώς και να αξιολογήσουν τα υπόλοιπα μέλη της δικής τους ομάδας ως προς αυτά. Ακολουθούσε ανοιχτή συζήτηση αναφορικά με τις απαντήσεις, σε τι χρειαζόταν να βελτιωθεί η κάθε ομάδα ξεχωριστά και δεσμευόταν κάθε μέλος της ομάδας να προσπαθήσει για την εύρυθμη και αποδοτικότερη

λειτουργία της ομάδας του. Χρησιμοποιήθηκαν δε διάφορες άλλες αξιολογικές μέθοδοι όπως η δημιουργία και η συμπλήρωση λεκτικών παιχνιδιών (σταυρόλεξα, κρυπτόλεξα κ.λ.π), η κατασκευή και το παίξιμο με «ηχητικό παντογνώστη», η συγγραφή ποιημάτων. Όλα αυτά φτιάχονταν από τα παιδιά, με σκοπό να διαπιστώσει ο δάσκαλος τι προσλάμβαναν οι μαθητές γνωστικά και συναισθηματικά από την εκπόνηση του προγράμματος.

Κατά την τελική αξιολόγηση έγιναν διάφορες ενέργειες. Πρώτα τα μέλη κάθε ομάδας συνέγραψαν το κείμενο για το υπόθεμα με το οποίο ασχολήθηκε η ομάδα καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Τα κείμενα αυτά συμπεριλήφθηκαν στο λεύκωμα παρουσίασης της δουλειάς τους. Επίσης δημιούργησαν με βάση το κείμενο αυτό την παρουσίαση του υποθέματος, που κάθε ομάδα είχε αναλάβει (διαγράμματα, πίνακες κ.λ.π.) για την Ημερίδα παρουσίασης του προγράμματος. Κατόπιν απάντησαν ξανά γραπτώς στην αρχική ερώτηση « Τι είναι δάσος ; ». Κάθε παιδί διάβασε δυνατά τι είχε απαντήσει στο ίδιο ερώτημα κατά τη φάση της αρχικής αξιολόγησης και τι απάντησε τη δεύτερη φορά. Ακολούθως δήλωνε τις διαφορές ανάμεσα στις δυο απαντήσεις, για να γίνει συνειδητή η σύγκρουση ανάμεσα στις προϋπάρχουσες αντιλήψεις τους και στη νέα γνώση. Επιπλέον δόθηκε στα παιδιά πάλι το ερωτηματολόγιο, για να διαπιστωθεί ποιοτικά και ποσοτικά η αποτελεσματικότητα της εκπόνησης του προγράμματος στο γνωστικό τομέα του κάθε παιδιού.

Εκτός από τα παραπάνω τα παιδιά ζωγράφισαν εικόνες με θέμα τις ωφέλειες που έχουμε από το δάσος, τα προβλήματα που προκαλούνται στο δάσος και στον Υμηττό από τις ανθρώπινες ενέργειες και τις φιλικές στάσεις – συμπεριφορές που οφείλουμε να έχουμε προς αυτούς τους δύο σημαντικούς παράγοντες για τη ζωή των κατοίκων της Ηλιούπολης. Μάλιστα τα παιδιά δημιούργησαν συνθήματα – λεζάντες για τις ζωγραφιές που αναφέρονταν στα προβλήματα και τις στάσεις – συμπεριφορές. Η δραστηριότητα αυτή αποσκοπούσε στο να διαπιστωθεί πώς οι μαθητές εσωτερίκευσαν τις πληροφορίες που συνέλεξαν κατά τη διάρκεια εκτέλεσης του προγράμματος. Τέλος ζητήθηκε από τα παιδιά να απαντήσουν γραπτώς στα παρακάτω ερωτήματα σχετικά με το δάσος : ποιες αλλαγές παρατήρησαν στον εαυτό τους ως προς τις γνώσεις που απέκτησαν και τις στάσεις – συμπεριφορές τους, πότε και γιατί νιώθουν ωραία στο δάσος, τι θα ήθελαν να αλλάξουν στον εαυτό τους και τι θα ήθελαν συγκεκριμένα από τους πολίτες να αλλάξουν στη συμπεριφορά τους.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης του προγράμματος αναπτύχθηκαν οι δεξιότητες της συλλογής και επεξεργασίας πληροφοριών, της οργάνωσης των δεδομένων, της κριτικής σκέψης, της επιχειρηματολογίας, της συνεργατικότητας και της επικοινωνίας. Επίσης στο γνωστικό τομέα το πρόγραμμα βοήθησε ώστε τα παιδιά να διαμορφώσουν πλήρη εικόνα για το τι είναι δάσος, πολύ πιο πέρα από ό,τι είχαν διαμορφώσει από τις προϋπάρχουσες αντιλήψεις τους.

Το ίδιο συνέβη και ως προς τις γνώσεις τους για τον Υμηττό και το σημαντικό του ρόλο στην καθημερινή ζωή των κατοίκων όχι μόνο της Ηλιούπολης αλλά και γενικότερα της Αθήνας από άποψη περιβαλλοντική και αισθητική. Στον συναισθηματικό τομέα διαπιστώθηκε, από τις λεζάντες στις ζωγραφιές των παιδιών και τις απαντήσεις τους στα ερωτήματα που αναφέρονται στην ενότητα της τελικής αξιολόγησης, ότι τους δημιουργήθηκε περιβαλλοντική συνείδηση και ευαισθητοποίηση, έτσι ώστε παρατήρησαν οι ίδιοι πόσο άλλαξε η άποψή τους για το δάσος καθώς άρχισαν να το αγαπούν και να το σέβονται. Τέλος κατά τη διάρκεια της Ημερίδας για την παρουσίαση του προγράμματος στην τοπική κοινωνία και κατά τη συζήτηση που ακολούθησε οι μαθητές, οι γονείς και οι δάσκαλοι αποδέχτηκαν να υιοθετήσουν φιλικές στάσεις και συμπεριφορές ως προς το περιβάλλον και να εντάξουν τον Υμηττό στο πρόγραμμά τους ως χώρο άθλησης, περιπάτου και αναψυχής .

Εκείνο που θα ήθελα να αλλάξω στον εαυτό μου, σε σχέση με το δάσος, είναι ...

- να πετάω τα σκουπίδια στον τενεκέ και όχι στο χώμα
- να πηγαίνω πιο συχνά στο δάσος
- να μην κόβω λουλούδια
- να μη μολύνω το δάσος
- να μην ενοχλώ τα ζώα
- να μην πατάω μυρμηγκια
- να καθαρίζω το δάσος
- να προστατεύω το δάσος
- να φυτεύω δεντράκια
- να αγαπώ περισσότερο το δάσος

Μαθητές και μαθήτριες της Δ1

Αυτό που θα ήθελα από τους άλλους, σε σχέση με το δάσος, είναι ...

- να μην πετάνε σκουπίδια
- να αγαπούν και να προσέχουν περισσότερο το δάσος
- να πηγαίνουν συχνότερα στο δάσος
- να μη βάζουν φωτιά στο δάσος
- να πάνε οι εμπρησμοί
- να μην κόβουν δέντρα
- να μην κυνηγούν
- να σταματήσει η παράνομη υλοτομία
- να γεμίσουν τον Υμηττό με δέντρα για καθαρό αέρα
- να μην καταστρέφουν τα δάση ποτέ!!!!

Μαθητές και μαθήτριες της Δ1

Οι αλλαγές που παρατήρησα στον εαυτό μου με αφορμή όλες αυτές τις δραστηριότητες είναι ότι έχω μάθει να αγαπώ και να σέβομαι το δάσος, γιατί αυτό είναι πηγή ζωής και οξυγόνου. Έμαθα πράγματα σχετικά με το δάσος που δεν τα ήξερα πριν και επίσης πόσα πολλά οφέλη έχουμε από τα δάση. Τέλος ύστερα απ' όλα αυτά το μόνο που θα σκέφτομαι είναι το πώς θα το προστατεύω με όποιον τρόπο μπορώ, γιατί χωρίς αυτό δε θα υπήρχε ζωή.

Βακόλας Μηνάς

Νιώθω ωραία στο δάσος, όταν ...

- κάνω πικ – νικ με μερικούς φίλους μου
- υπάρχει γαλήνη και ηρεμία
- κάνω πεζοπορία και εξερευνώ δρομάκια
- παίζω παιχνίδια στο δάσος
- το βλέπω καθαρό και καταπράσινο
- απολαμβάνω την ομορφιά του και τη δροσιά

Μαθητές και μαθήτριες της Δ1

Εικόνα 4. Τα παιδιά αποκαλύπτουν τις σκέψεις τους.

Εικόνα 5. Πρέπει να προστατεύουμε το δάσος, γιατί αλλιώς ... καταστροφή.

Εικόνα 6. Τα παιδιά ανησυχούν για το μέλλον του Υμηττού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αριανούτσου Μ., Φαραγγιτάκης Γ., (2003), *Περιβαλλοντική εκπαίδευση στα χερσαία οικοσυστήματα της Ελλάδας*, Αθήνα: Κ.Π.Ε (Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης) Αργυρούπολης.
2. Ματσαγγούρας Γ.Η., (1987), Ομαδοκεντρική διδασκαλία και μάθηση-Θεωρία και πράξη της διδασκαλίας κατά ομάδες, Αθήνα: Γρηγόρης.
3. Κ.Π.Ε Αργυρούπολης, (1999), Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης « Δασικές πυρκαγιές, αποκατάσταση τοπίου».
4. Κ.Π.Ε. Μουζακίου, (2001), Δάσος, γνώση και δράση, Μουζάκι: Κ.Π.Ε. Μουζάκι.
5. Τρούμπης Α., Φλογαίτη Ε., (1987), Το Δάσος :Ο Άγνωστος Ευεργέτης, Αθήνα : Ελληνική εταιρεία περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ενημέρωσης.
6. Κουσουλάς Γ., (2000), Η πρόκληση των φυσικών πόρων, Αθήνα: Κέντρο Γαία.
7. Βασάλα,Π., Η διάβρωση του εδάφους ως παράδειγμα διδασκαλίας στην περιβαλλοντική εκπαίδευση, Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Π.Τ.Δ.Ε.
8. Κ.Π.Ε. Αργυρούπολης, (1997), Το δάσος .Το περιαστικό πράσινο, Αθήνα: Κ.Π.Ε. Αργυρούπολης.
9. Rius M.- Pargamon J., (1992), Η ζωή πάνω από τη γη , Αθήνα: Κέδρος.
10. Σφήκα Γ., (1995), Εθνικοί δρυμοί και άλλες προστατευμένες περιοχές, Αθήνα: Πατάκης.
11. Δελιζώνα Ζ., Καμάρα Ν., Κρικέλη Α., Μαργαρίτου Ι., Παπαδήμου Δ., Η βαλίτσα του δάσους.
12. Μανούσου Γκ., (2001), Μια εισαγωγή στην Περιβαλλοντική Αγωγή, Παράθυρο στην εκπαίδευση του παιδιού - διμηνιαίο παιδαγωγικό περιοδικό 8, 80-81.
13. Μανούσου Γκ., (2002), Περιβαλλοντική Αγωγή ... στη γειτονιά, Παράθυρο στην εκπαίδευση του παιδιού - διμηνιαίο παιδαγωγικό περιοδικό, 9,154 – 159.
14. Μανούσου Γκ., (2002), Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος, Παράθυρο στην εκπαίδευση του παιδιού - διμηνιαίο παιδαγωγικό περιοδικό, 15, 156-157.
15. Μανούσου Γκ., (2002), Σχέδιο εργασίας για το δάσος Α' μέρος, Παράθυρο στην εκπαίδευση του παιδιού - διμηνιαίο παιδαγωγικό περιοδικό,17, 92-98.
16. Μανούσου Γκ., (2002),), Σχέδιο εργασίας για το δάσος Β' μέρος, Παράθυρο στην εκπαίδευση του παιδιού - διμηνιαίο παιδαγωγικό περιοδικό,18, 170-175.
17. ΚΕΚ ΗΡΙΔΑΝΟΣ (2002). Υμηττός. Ανασύρθηκε στις 20-11-04 από: <http://www.kekiridanos.gr/02.htm>